

Digitales Brandenburg

hosted by Universitätsbibliothek Potsdam

**Sefer 'ir Binyamin asher banah ḥomat ha-'ir
u-me-gedulehah ve-'amudim aśah le-bet bet Yiśra'el
ḥeleq ha-sheni ... ha-rav ... Binyamin Ze'ev Ṿolf n.r.u av
bet din ve-rosh metivta de-ḳ.ḳ. Zmigrod**

Binyamin Ze'ev Ṿolf

Frankfurt de-Oder, [1698]

VD17 1:698249Q

אדקן הבב תכסמ

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-10824

עין פרש' דל כי האי תנא לא רצה לגבול משפחו מי הם המיוחסין
 והו' הו' פתח ואמר כל הארצות עישה לאי' והי' עישה לכלל הו'
 מפשעים אחר דבריו והיה מוכרח לגבול המשפחות. והוא היה
 זקן ולא היה יכול לרוץ ברגליו. לכן אמר תחלה דבר אחד
 שיעיינו בזה הדין ואדיתבו ויעיינו בזה הדין יגיד כל הארצות
 עישה לאי' ולא יתנו לב ללקדק אחר הדין השני ולברוק אחרי
 משפחות. אך כמה דפתח פתחא בהאי שמעתא אין שחיטה
 לשוק מן התורה. ולא בדבר תורה אחרת. כל עפי' הקדמ'
 הכל דמוה דאין שחיטה לשוק מן התורה. ויכחחו לנפש כי
 אסור לגלות משפחות. וידעו למה הוא רץ ועל מה רץ לפי שאסור
 לגלות משפחות. והנה ידעת מה שהבאתי לעיל בסמוך לזו הגלגה
 התוספת דעדות שלמדו דאסור לגבול משפחות ממה דכתיב ויבא
 בן האשה הישראל והוא בן איש מצרי ולא רצה מרעה לגלות
 פסולו. וזה יתכן דוקא למד נכרי ועבד הכא על בת ישראל הולד
 ממזר. דהיינו אין משם ראי' כלל. דכן אשה ישראלית כשרה.
 לכן הונקו להקדים אין שחיטה לשוק מן התורה דמשם מוכח
 דנכרי ועבד הכא על בת ישראל הולד ממזר ואעפ"כ לא רצה
 מרעה לגלות על הפסול ההוא שם דאסור לגלות משפחות. וזה
 תדע מ' ש' אמ' ו' ל' שמ' בספרי הקדמוני' שמה שארז' ל' מה כבש'
 עד שיהא אביו כבש ואמו כבש. לאפוקי דבר הנולד מן הטורח
 ועיבורו מן הטמא הוא טמא כדאית בבבבא פ"ק דגומא זו הוא
 ג"כ הולד מן הישראלית שנא עליו נכרי או עבד מקרי ג"כ דבר
 הנולד מן הטורח ועיבורו מן הטמא טמא והולד ממזר. והנה
 בחולין פ' אהותו ואת בנו פריך בגמ' על מה שאמרו אהותו ואת בנו
 נהב ככלאים פריך והא' מה כתי' ואמר רבא זה בנה אב כל
 מקום שנא' זה אינו אלא להוציא הכלאים פרש' דל' לפי דילפינן
 משה כבשים עד שיהא אביו כבש ואמו כבש. ומשני אמר קרא
 או לרבות הכלאים. וזה נפיק לדרש אחרת. ופרקי' האי או
 מצבי לחלק ומשני לחלק לא נריך קרא. ממינו למדין דאי לחלק
 לא נריך קרא ע"כ כל האי או אחי לרבות הכלאים. וק' ינהיבי
 תיתי למעט. אלא כל דשה פ' למעט כלאים לפי דלא מקרי מה
 עד שיהא אמו ואביו כבש לכן אצטרך לרבותי או והנה גבי כוסיו
 הדם דרז' ג' כגמ' משפוק כיבוד ביד חיה או עוף ושפך את
 דמו וכו' וס' דהאי או מצבי לחלק דלא תי' עד שיטחוט חיה ועוף
 דוקא וכס' אכל חדא לחודי' לא תחייב לכך נכתב או. והנה אי
 נימא דנריך קרא לחלק לא מוכח. דשה למעט כלאי ס' אחי וכלל
 אך באמת לחלק לא נריך קרא והאי או דגבי כוסיו הדם ג"כ לאו
 לחלק אחי רק אחרי דאין שחיטה לשוק מן התורה ולמדו רז' ל'
 מוסק' את דמו בשפיכה בעלמא סבי' וא"כ אצטרך דלא תימא
 כי ושפך על כבוד חיה או עוף קאי לכן אצטרך או לכך פתח ודרי'
 אין שחיטה לשוק מן התורה וא"כ אצטרך או להגדיל בין חיה
 לעוף דלא תימא ושפך קאי גם אחיה ובאמת לחלק לא נריך קרא
 וא"כ או דגבי אהותו ואת בנו מיייתר אחרי לחלק לא נריך קרא
 וא"כ כלל דאו לרבות הכלאים אחי דלא תדרוש משה למעט
 כלאים ש' דפירושו דשה הוא עד שיהיו שניהם כבש' וא"כ נכרי
 ועבד הכא על בת ישראל הולד ממזר עכשו' אמי אומ' כל הארצות עישה
 לאי' והי' עישה לכלל ואל יפירו' כי לגבול משפחות כי כן ולמד
 ממרעה שאסור לגלות משפחות שהרי לא גילה על בן האשה
 הישראלית שהרי ממזר היה לפי לימוד הכלל. ובהו תבין דברי
 חכמים וחדותם במתו' פרו' ד' שאמרו רז' ל' על פסוק כל נבלה
 וטרפה וגו' לא יאכלו הכהנים כהנים הוא דלא יאכלו הא' ישראל
 יאכלו ח' ויחנק פתחה ואלהיו עתיד לדרש רבה אמר כהנים
 אצטרך ל' ס' ד' הואיל ואשתרא' מליקה לגבי דידהו השתרי' נמי
 כבילה וטרפה קמ' ל'. והנה הדבר תמוה מאד לר' יוחנן למה יהא
 מונח התורה עד שיבא אליהו כיון דאיכא למדרש כדרכה. אבל
 עמוד לפ' יוחנן. כי זה ידעת התוספתא הכל שהבאתי למעלה שלמדו
 לדרש שם אליהו לא גילה משפחות ומכאן ג"כ ראי' מרעה שלא

ברוך האל נערך בסוד קדושים. שזכנו לגמור עסקת קידושין:

מסכת בבא קמא

רפא במערכא אמרי שמש' דר' זורא ער שליש הוא משלנו סבאו וא' לך משל הקב"ה:

פיר' הידור מנוה שמוסיף האדם לקנות מנוה הידור מנוה לקיים
 זה אלי ואנוהו. הוא משלו. יאמך ואלך מש' הק"ה מה שמוסיף
 יותר על שליש הדמים מנוה הידור מנוה הוא של הק"ה ועי' התו'
 ז' ל' אוכל פירותיהן בעה' והקפן קיימ' לעה' כ' וכו' לדרש המקרי'
 כמין חומר' מה שאמרו ישראל כבירת הים עזי ומרת יה' ויהי' לו
 ליאועה שדרז' כמדדש היה. ליאועה בע' הו' יהי' לי לעה' כ'.
 וכדי שלא תאמר כי אין אר' וכו' לשתי' שלחנ' לכן אמרו בסמוך
 זה אלי ואנוהו שדרז' התבאה לפניו במנות ליקח את רוב נאה
 ללכ' נאה וכו' וכו' מה שמוסיף יותר משלש כדמיו אוכל פירותיהן
 בעה' והקפן קיימ' לעה' הכ' ושזוט הוא לעל' :

רפב וכבוד עשורל במותו. חלמו שהושיבו ישיבה על קברו:
 לפי שזה ידעת מרז' כב' פ' ר' שזרוד באמר שכיבה וכו' ואב
 באמר מיתה. דוד שהניח בן כמותו באמר בו שכיבה. יואב
 שלא הניח בן כמותו באמר בו מיתה. והנה גם כאן בחזקיה
 המלך שנא' בו במנות נריך ג"כ לדרוש כן לפי שלא הניח בן כמותו
 זה המנשה שנפשה יה' לכן בא' בו מית' אך לפי מה שארז' ל' גבי רבקה

עין פרש' דל כי האי תנא לא רצה לגבול משפחו מי הם המיוחסין
 והו' הו' פתח ואמר כל הארצות עישה לאי' והי' עישה לכלל הו'
 מפשעים אחר דבריו והיה מוכרח לגבול המשפחות. והוא היה
 זקן ולא היה יכול לרוץ ברגליו. לכן אמר תחלה דבר אחד
 שיעיינו בזה הדין ואדיתבו ויעיינו בזה הדין יגיד כל הארצות
 עישה לאי' ולא יתנו לב ללקדק אחר הדין השני ולברוק אחרי
 משפחות. אך כמה דפתח פתחא בהאי שמעתא אין שחיטה
 לשוק מן התורה. ולא בדבר תורה אחרת. כל עפי' הקדמ'
 הכל דמוה דאין שחיטה לשוק מן התורה. ויכחחו לנפש כי
 אסור לגלות משפחות. וידעו למה הוא רץ ועל מה רץ לפי שאסור
 לגלות משפחות. והנה ידעת מה שהבאתי לעיל בסמוך לזו הגלגה
 התוספת דעדות שלמדו דאסור לגבול משפחות ממה דכתיב ויבא
 בן האשה הישראל והוא בן איש מצרי ולא רצה מרעה לגלות
 פסולו. וזה יתכן דוקא למד נכרי ועבד הכא על בת ישראל הולד
 ממזר. דהיינו אין משם ראי' כלל. דכן אשה ישראלית כשרה.
 לכן הונקו להקדים אין שחיטה לשוק מן התורה דמשם מוכח
 דנכרי ועבד הכא על בת ישראל הולד ממזר ואעפ"כ לא רצה
 מרעה לגלות על הפסול ההוא שם דאסור לגלות משפחות. וזה
 תדע מ' ש' אמ' ו' ל' שמ' בספרי הקדמוני' שמה שארז' ל' מה כבש'
 עד שיהא אביו כבש ואמו כבש. לאפוקי דבר הנולד מן הטורח
 ועיבורו מן הטמא הוא טמא כדאית בבבבא פ"ק דגומא זו הוא
 ג"כ הולד מן הישראלית שנא עליו נכרי או עבד מקרי ג"כ דבר
 הנולד מן הטורח ועיבורו מן הטמא טמא והולד ממזר. והנה
 בחולין פ' אהותו ואת בנו פריך בגמ' על מה שאמרו אהותו ואת בנו
 נהב ככלאים פריך והא' מה כתי' ואמר רבא זה בנה אב כל
 מקום שנא' זה אינו אלא להוציא הכלאים פרש' דל' לפי דילפינן
 משה כבשים עד שיהא אביו כבש ואמו כבש. ומשני אמר קרא
 או לרבות הכלאים. וזה נפיק לדרש אחרת. ופרקי' האי או
 מצבי לחלק ומשני לחלק לא נריך קרא. ממינו למדין דאי לחלק
 לא נריך קרא ע"כ כל האי או אחי לרבות הכלאים. וק' ינהיבי
 תיתי למעט. אלא כל דשה פ' למעט כלאים לפי דלא מקרי מה
 עד שיהא אמו ואביו כבש לכן אצטרך לרבותי או והנה גבי כוסיו
 הדם דרז' ג' כגמ' משפוק כיבוד ביד חיה או עוף ושפך את
 דמו וכו' וס' דהאי או מצבי לחלק דלא תי' עד שיטחוט חיה ועוף
 דוקא וכס' אכל חדא לחודי' לא תחייב לכך נכתב או. והנה אי
 נימא דנריך קרא לחלק לא מוכח. דשה למעט כלאי ס' אחי וכלל
 אך באמת לחלק לא נריך קרא והאי או דגבי כוסיו הדם ג"כ לאו
 לחלק אחי רק אחרי דאין שחיטה לשוק מן התורה ולמדו רז' ל'
 מוסק' את דמו בשפיכה בעלמא סבי' וא"כ אצטרך דלא תימא
 כי ושפך על כבוד חיה או עוף קאי לכן אצטרך או לכך פתח ודרי'
 אין שחיטה לשוק מן התורה וא"כ אצטרך או להגדיל בין חיה
 לעוף דלא תימא ושפך קאי גם אחיה ובאמת לחלק לא נריך קרא
 וא"כ או דגבי אהותו ואת בנו מיייתר אחרי לחלק לא נריך קרא
 וא"כ כלל דאו לרבות הכלאים אחי דלא תדרוש משה למעט
 כלאים ש' דפירושו דשה הוא עד שיהיו שניהם כבש' וא"כ נכרי
 ועבד הכא על בת ישראל הולד ממזר עכשו' אמי אומ' כל הארצות עישה
 לאי' והי' עישה לכלל ואל יפירו' כי לגבול משפחות כי כן ולמד
 ממרעה שאסור לגלות משפחות שהרי לא גילה על בן האשה
 הישראלית שהרי ממזר היה לפי לימוד הכלל. ובהו תבין דברי
 חכמים וחדותם במתו' פרו' ד' שאמרו רז' ל' על פסוק כל נבלה
 וטרפה וגו' לא יאכלו הכהנים כהנים הוא דלא יאכלו הא' ישראל
 יאכלו ח' ויחנק פתחה ואלהיו עתיד לדרש רבה אמר כהנים
 אצטרך ל' ס' ד' הואיל ואשתרא' מליקה לגבי דידהו השתרי' נמי
 כבילה וטרפה קמ' ל'. והנה הדבר תמוה מאד לר' יוחנן למה יהא
 מונח התורה עד שיבא אליהו כיון דאיכא למדרש כדרכה. אבל
 עמוד לפ' יוחנן. כי זה ידעת התוספתא הכל שהבאתי למעלה שלמדו
 לדרש שם אליהו לא גילה משפחות ומכאן ג"כ ראי' מרעה שלא

ביאור
 הגמ' כל
 כבילה
 וטרפה
 לא יאכלו
 הכהנים
 ארי' פ'
 זו אליהו
 עמוד לפ'
 לדרש שם

מסכת בבא קמא

גמ' דיומא דאסקי שמעתת אליבא דהלכת קאמרין
האי גורב מרבנן דאורי דאמי מלו או ישכר וזאת לדע' משאחזל
כפ' כל העוסק בתורה ובג' וכו' לבינה כישכר' ככל ת' ס
ישעסוק בתורה ובג' וכו' להי' מורה הורא ולאסקי שמעתת'
אליבא דהלכת' בלו היה משכט' ישכר ויהי' ניצל מכולם כי כיון
שהגיע לפרשת דרכי ביטולין מכול' והנה כאן פ' התו' כי זו הקללה
של ויהיו מוכשלים לפניך קילל ידמי' לאנשי ענתות שהיו מבנימין
שהיו תמיד מוכשלים . וזה יכול להיות כי בודאי מהם לא היה
ת' דאסקי שמעתת' אליבא דהלכת' ויכול לבא לידי הכוול
מדאגה דכר פנ' ע' תורה וג' וכו' לבינה כישכר' לכך אמר אך
ויהיו מוכשלים לפניך וזדקה רשע' הכשילם בכני אדם
שאדם מהוגנים שלא יקבלו עליהם שכר . כיון הוא השכר בחי
שעוסק בג' להי' זוכים לבינה כישכר' אבל פה שלא יקבלו שכר
יגיע להם מזה כי יהיו מוכשלים כי לא יגיעו לפרשת דרכים
להיות ניטולים מכולם דוק :

פרק שור שנגח

דפ' רבי שמואל בריהורא שכיבא לי' ברת' אל לעולא
ניזל וניגחיה' וכו' פתח ורש ויאמי' ה'
אלי אל הצר את מואב . וכי עלתה ע' של משה לעשות שלחח
שלא ברשותי וישא משה קל וחומר בעצמו אמר ומה מדינים שלא
באו אלא לעזור את מ' אב אמרה תויה צריר את המדינים מואבם
עצמם לא כש' . אל הקב' לא בשטלה על דשתך עלתה על
דעמי שתי פרידות יש לי להוציא אות המואב' ונעמה העמאני' וסח
בגביל שתי פרידות חס הקב' וכו' בתוס' א' אם כשרה היתה
וראו' היתה לצאת ממנה דבר שוב עאכ' דהות ח' :

הא להונך להאריך בדרכ' זה ולא קינר לשוננו לדרוש טעמא דקרא
שאל תנר את מואב הוא בשביל שתי פרידות . וז' כתו של ר'
אם כשרה היתה ק' דהיה מיה . כל לפי שיש לפרש כפרש' י' ז'
בחומש שלכך לא צוה הקב' להצטר' מואב רק למדיני' לפי
שהעברו על ריב לא להם משא' מואב' שהיו לוחמיה' עמו עבאם
לכך הקדים זה וכי עלתה ועל דעתו של משה לעשו' מלחמה שלא
ברשות וכו' כי כשא' משה קל וחומר בעצמו מה מדיני' שלא באו
אלא לעזור וכו' . וקשה הא ק' פריכות הוא לפרש' וכו' כי לאו
פריכות הוא ויפה דן משה הקל וחומר עד שהונך הקב' לומר
אל תנר את מואב ועכ' כל טעם אחר על זה הנוויו דאל תנר מה
שלא היה נודע למשה שהונך הקב' בה לאדויע שלא ידון הקל
וחומר ההוא . ומוכרחים אנו לומר כי גי' לאו הקב' בה שבביל
שתי פרידות טובות חס הקב' . וזה לא עלה על דעתו של משה
לדון מעצמו . והשת' יפה דינר ומואב דינר בתוס' א' אם כשרה
היתה עאכ' ודעות מיה דוק :

רפה א' הייא בר אחא א' ר' יחושע בן קרחא לעולם יקרים
אדם עצמו דובר מצוה שבשביל לילה א' שקרמהח
בכירה לצעורה וכתה וק' וסת' דורו למינות וכו' :
כתבו החולעו יקדי אדם לדבר מצוה לשם מצו' כחכיונו כדאית'
בגזיר עכ' להנה דברי התו' תמוהים לכאורה . וכל לפ' דבר פשוטו
לפי דקושה להתו' הפיך אמרו לעולם יקדים אדם עצמו לדבר
מצוה הלא באמת היה עביר כי ודאי בנות לוט סבורו היו שחבר
העולם כפרש' ז' לחומשם בפסוק ואיש אין בארץ לכא עלינו
עלינו וגו' ע' ש' אבל באמת לא היה נחמד העולם וביאתה הם
בעבירה . לכך פ' התו' ת' לעולם יקדים אדם לדבר מצוה .
פיר לשם מצוה נחכוננו לפי כונתם היה לדבר מצוה ככלע' ד'
פאוס . מיהו מצינו במדר' ל' סותר להגמ' וז' המדרש בנותי
של לוט הולכות לדבר עבירה ונתפקדו בזכות אברהם מואב
מאב כי חב המון גוים נתתיך . וכוה תבין מה דמייך לזה
משאר חייך בר אבא אין הקב' מקפח שכר כל כרי' אפילו
שכר שיהא גאה דראלו בכירה דקרי מואב מאב אמר הקב' אל

זש' כך לא פירסם הק' בה חיתתה לפי שהוציאו מיסתה בליה
שלא יהיו הכל מקללי' אחר מיסתה לפי שהולכים את עשו הרשע
במצינו למדים כי בהולדת בן רשע הכבוד הוא להסתיר עת
קבורתו שלא יהיו הכל מקללים אחר מיסתו וזה הוקף להגפ'
בפסוק וכבוד עשו לו במותו דהוה תרמי דסתרי אהרדי אחרי
שנ' במותו לפי שהולד בן רשע למה עשו לו כבוד במותו הלא
כבודו הוא לכלימה ככו' ל' . אך זה הדע מה שדר' בפסוק אשר
אין ח' יפות למו ולא יראו חלקים . חד אמר כל מי שאינו מניח
בן . וחד אמר כל מי שאינו מניח תלמיד . לזה בא התלמוד
לתרן וכבוד עשו לו במותו מליד שהוסיבו ישיבה על קברו כי
היא נותנת לפי שהיה במותו שלא הניח בן לכך הונרכו לעשות לו
כבוד להוסיב ישיבה על קברו להודו' כי יש חליפות למו חף שלא
ביאור הניח בן מ' הניח תלמיד . וכוה ר' וחדש בדברי התו' כד' ה'
דברי וכבוד עשו לו במותו מליד שהוסיבו ישיבה על קברו ח' כמו שביארנו להודו'
התו' התו' וכו' במותו ל' בגימטריא הכי הוה אש' זה דברי התו'
וכבוד כדברי תימא לכל לדרוש גימטריאות פרפראות . לפ' יתכן הכל
עו' לו דר' אי כימא שהוסיבו ישיבה על קברו ח' כמו שביארנו להודו'
לו בני כי חליפות למו בזה שחניח תלמידים . וכן מה דר' מליד שהניחו
ס' על מותו וזמרו קיים זה מה שכתוב בזה . גמי אחי שפיר
שלא יזמרו כי אין חליפות למו ולא יראו חלקים לכך הניחו ס' ת'
על מיסתו וזמרו קיים זה מה שכתוב בזה . אבל אי כימא שיכאו
לפניו ל' חלק חלוני כתף הדרא קושיא לרובת' מה זה כבוד
במותו הלא כבודו לכלימה היה להסגיר מיתתו . לכך באו
התו' לתרן דבאמת לו לא היה כבוד במותו כמה שעשו לו כבוד
כי כבודו לכלימה רק לו גימטריא הכי הוה ומעשה שהיה בן
היה ש' ועשו לו כבוד דוק כי נכון הוא :

דפ' רש רבה מד' יהיו מוכשלים לפניך בעת אפך עשה
בג' אמר דמ' רבש ע' הכשילם בבני אדם שאינם
מהוגנים כדי שלא יקבלו עליהם שכר :

הנה האו תנא סיים כמה דלא פתח שהכניא אמר בעת אפך עשה
בהם ודבר סיים שלא יקבלו שכר . כל כמה שרגיל על לאוני
לומר פירושא דהא קרא איכה יעיב איכה יעיב באפ' אדני את בת כיון
שדר' איכה יעיב . איכה יעיב חיות אחר דקריין לחייבה עייבא
לפי משאחז' לא חרבה ירושלים שלא על שביטולו בה ק' שחרית
וערבית . וזה יודיע שביטולו ק' שחרית אינו רק ביטול מצות
עשה כמד' על ר' טרפון שאלו לא קרא לא היה עובר לא בעשה
וגמ' דמנחות פ' התכלת אשכחי' מלכא לר' קטינא דהוה
מכסה סדינא ח' קטינא סדינא בקייטא סרבלא בסיתוה צינית
מה תהא עלי' . ח' עכשיתו אעשה . ח' אין בעידן ריתחא
עגשינ' . נמינו למדן שבעת הוצע וחרון חף מענישים גם
על מצות עשה שהיא הקלה שחלוקי כפרות . לכך קונן איכה
חייב באפ' אדוני את בת כיון שזה שהיה מחייב בת כיון על מצות
עשה זה היה מחייב באפ' בעידן ריתחא . לכך גם כאן אמר
הכני' בעת אפך עשה בהם שאף אם יהיו מוכשלים בכני אדם שאינ'
מהוגנים אלו לא יהו לא נתנו זדקה כלל אין זה רק ביטול
מצות עשה לכך אמר בעת אפך שיהי' עידן ריתחא עשה בהם
ככלע' ד' בדרך פשוטו . אך לפי התו' שפירשו לפניך וזדקה שנא'
והלך לפניך דקדק' ש' מלפניך נפקא לי' דקאי חזקה ולא מן
בעת אפך עשה בהם . כל לפי משאחז' בסוטה משל לאדם
שהיה מהלך באישן לילה וחפילה וכו' ועדיין מתיירא מחי' רעות
זכו ועדיין אינו יודע באיזה דרך מהלך הגיע לפרשת דרכים
ניצל מכולם וזרין בגמ' מאי פרשת דרכי ומשני זה ת' דסלקא
לי' שמעתת' אליבא דהלכת' פ' . כי לאדם אחר אדול אל תאמץ
געמך עד יום מותך אבל ת' דסלקא לי' שמעתת' אליבא
דהלכת' לא יאונה לאותו דק' כל און . אך זה זריכים אנו למודעי
כי לא מצינו גברת דאורי חס' לא דאמי מלו או מישכר ומסקינן

ביאור
הדרג
איכה
יעיב
היה
קייכו

ב
ש
א
ש
א
א

תצר את מואב ואל תתגרר בו מלחמה . מלחמה הוא דלא הא
 אנגריא עבדו כו . ואלו צעירה דקרי בן עמי אמר הק"ה אל
 תצורה ואל תתגרר בו כלל דאפי' אנגריא לא תעביד כו . אשר
 לכאורה טוב היה להבכירה שלא לצורם כלל אפי' באנגר א
 ולקבל שכרה בזה שקדמה לילה א' יותר מלהקדים ארבע דורו
 קוד הצעירה ולעשו אנגריא עמהם כי הני חרתי אגדת ר"ח בר
 אבא אמרן . ולפ"ו יתכן כי זה תדע במ"פ דברים בפסוק
 אל תצר את מואב ארז"ל הטעם לפי שמלאו את העולם בשעת
 הזעם ונטלו סכר ע"ז אל תצר את מואב ובגמ' דיקן אית שבוכות
 שתי פרידות שעתיד לבאת מהם אמרה תורה אל תצר וגו'
 והנפקות' נלה לעין כל שאם נאמ' בזכות שתי פרידות א"כ
 מלחמה היה ראוי לאסור ואנגריא מהראוי להיתר וכדעת הגאון
 בעל קיקיון דיונה מש"כ א"כ נא' זכות עצמן גרס היה ראוי
 לאסור גם אנגריא . לכך בכירה שלא חסה על כבוד אביה
 וקראתו מואב אמר הק"ה אל תתגרר בו מלחמה . מלחמה הוא
 דלא הא אנגריא שרי לכוור כי הטעם הוא משום שתי פרידות
 חס הק"ה עליהן ולא זכות עצמן וא"כ יתפרש מואב שלא היו
 ראוי להפקד בזכות עצמן רק בזכו אברה' וכדעת המדרש הכל'
 וזהו יכוסה הכוין של אביהם ויתפרש מואב מאב וכנ"ל .
 וזהו צעירה שקראו בן עמי חס הק"ה על כבודה להיות הזכות
 תלו בה ואמר גם אנגריא שלא יתלו הדבר בזכות שתי פרידות
 רק בזכות עצמם וככל דוק :

דפו הניא שמעון העמסוני ואמרי לה נחמי' העמסוני היה
 דודש כל אתין שבתורה . בין שהגיע לאת ה'
 אלהיך תירא פירש' אל תלטידו רבי כל אתין שדרשת מה
 תהא עליהן אל בשם שקבלתי שבר על חרשיה בך אקבל שבר
 על הפרושה . עד שבארע"ק ולימד את ה' אלהיך תירא לרבות
 תלמידי חכמים :

הנה קדמוי החכם רבנו בחיי ז"ל בספרו למנוח טעם כעיקר
 על שלא נמצא בכל חכמי ישראל דריש המקרא הזה של את ה'
 אלהיך תירא עד שבא רע"ק ע"ש כי דוק לרע"ק בזה היה לדרוש
 זה ולא לזולתו . ואנא נכרה דברייתא נקישנא רק נרכיב אנו
 לבאר התאמר תמו' ככ"ר ח"ל שאל ר' ישמעאל את רע"ק אתה
 שמשפת את נחום איש גס ור"ב שנה שהיה דורש כל אתין וגמין
 ריבויים האי את השמים מאי דריש ב' . אל' אלו נאמר בראשית
 ברא אלקים שמים וארץ הית' אומר שמים וארץ אלהות ה'
 עבשו שכתב את השמים . שמים וארץ ממש הן . הנה הלשון
 יתר של ר' ישמעאל שאמר בשביל שמשפת נחום איש גס ור"ב
 שנה . צריך ביאור . כי מה לו למנוח השנים שני שימוש וגם
 הקו שהק"ה כיפה תואר שלא שאל ר"י רק על את השמים ולא של
 תיבת את השמי את הארץ מאי דרש ב"ל לתרץ וליישב הכל בחד'
 מענין לענין באתו ענין כי זה תדע בגמ' דאג"ל דרז"ל את הארץ
 להכי אתה להקדי' שמים לארץ ולאפוקי מחד' ארץ נכרה תחלה .
 וכתבו התו' ז"ל ואע"ג דבלאו את הארץ הוה ידעינן כי שמים
 קדמו לארץ דהא בתלה נכתב שמים ואח"כ ארץ . מ"מ אין מזה
 ראוי מקדימת שמים לארץ לפי שא"ל להוציא שני תיבות א'
 כאחד . להכי אתה את הארץ להקדים שמים לארץ . והנה
 לכאורה יקשה לכך על משארז"ל במשנה פעמים שהוא מקדים
 אב לאם . ופעמים שהוא מקדים אב לאב מלמד ששניהם
 שקולים וכו' הלא לדעת התו' אף אב בכל מקום היה מקדים אב
 לאם . לא יקדם בזה כבוד אב לכבוד אב . לפי שא"ל להוציא
 שני תיבות כאחד וכנ"ל . אבל כד מעיינת שפיר לא יקשה כלום
 לפי מה דסיים במתניתין אבל אמרו חכמים אב קודם לאם
 מפני שהוא ואמו חייבים בכבוד אביו . פירש' ז"ל הא דאמרינן
 שקולים הם היינו בנתגרשה שאז האם אינה חייבת בכבוד האב
 שכבר נתגרשה ממנו . אבל בלא נתגרשה האב קודם לאם .

ביאור
 הכ"ר
 שאל ר'
 אחר ע"ק
 אתה
 שזימת
 את כחו'
 איש גס
 ור"ג

מפני שהוא ואמו חייבים בכבוד אביו . וא"כ לפ' ז"ל מכל לומר
 כי לכך הקדים הכתוב האב לאב ללמד כי שקולים הם אף בלא
 נתגרשה . שאם לא הקדימה התורה האב לאב רק מסכרה
 הכל' שא"ל להוציא שני תיבות כאחד היינו אומרי שקולים הם . לא
 היה הדע' מכרעת לומר כי שקולי' הם רק בנתגרשה ובמתניתין
 הכל' . אבל השת' שהקדים לפעמים גם האב לאב . יש לומר
 דלהכי את' ללמדנו נגד הסכרה דאף בלא נתגרשה שהוא ואמו
 חייבי' בכבוד אביו אעפ"כ שקולים הם כבוד אב ואם . כן צריכי'
 נאמנו לדחוק ולפרש כך . ומזו הסכרה נלמד ג' כ להקיש כבוד
 ת"ח לכבוד הכורא יתברך אף כי הוא ורבו חייבי' בכבוד המקום
 מ"מ שקולים הם בכבוד . כמו שכבוד אב שזה לכבוד האב-זבוח
 אפשר שנחלקו בו חכמי ישראל שהיו פורשי' מלדרוש את ה'
 אלהיך תירא לדמות הצורה ליוצרה . כי לדודה הוה ס"ל באמת
 לא הוקש כבוד אב לאב רק בנתגרשה ולא בלא נתגרשה
 ובמתניתין הכל' . ומאן דדריש את ה' האלהיך לרבות ת"ח ס"ל
 כליוודינו הכל' שלכך הקדים כמה פעמים האב לאב ללמדנו
 כי שוים הם אף בלא נתגרשה כ' בטלה הסכרה שהוא ואמו חייבי'
 וכו' א"כ יש ללמד גם את ה' אלהיך לרבות ת"ח כנלע"ד . והנה זה
 תדע מ"ש מ"ר הגאון ב"א על משארז"ל במגילה שנענש יעקב
 שלא ראה פני יוסף ק"ב שנה לפי שלא שימש את יצח"כ שנה כתב
 הגאון הכל' בשסהר' פירש אע"ג שלפי החשבון נטמן יעקב יותר
 מר"ב שנים האלו עוד י"ד שנים מ"מ לא נענש יעקב על אותן י"ד
 שנים לפי שמע לקול אמו רבקה שאמרה וישבת שם עד שוב
 חמת אחיך ממך ושלחתי ולקחתיו אותך ממש . אבל אחרי י"ד שני'
 שלמה אחריו דברה מינקת . רבקה לכך נענש על אותן ק"ב שנים
 נמיניו למדי' שלדעת אביו יעקב שקולה היתה כבוד אמו רבקה
 אף כי לא נתגרשה היתה מאביו . בכבוד אביו יתכן שביטל כבוד
 אביו מפני רגון אמו . ובספרי המקובלים נמצא והיה כי רע"ק
 היה גלגול יעקב ושמו בקרבו אותו' עקיבא ולכך הוכרח לתקן
 מה שביטל כבוד אביו ק"ב שנה . הוכרח לש' זש את רבו ק"ב שנה
 לתקן פגמו וחסרונו . וזהו יומתק דברי הנדקיה ר' ישמעאל מה
 ששל את רע"ק באמרו בשביל שמשפת את נחום איש גס ור"ב שנה
 ולא יותר בודאי ס"ל כי כבוד האב שזה לאב אף בלא נתגרשה
 ולכך ח"כ לתקן עוד י"ד שני' וכדעת רבך ס"ל שהיה דורש כל אתין
 וגמין ריבויים ואי לא הוה דרש את אלהיך תירא לרבות ת"ח
 בודאי היה פורש מכל האתין שבתורה כמו שמעון העמסוני
 וא"כ לדודי דדריש כל אתין ודריש נמי את ה' אלהיך לרבות ת"ח
 ע"כ לית ליהאי סכרה שהו' והת"ח חייבי' בכבוד הכורא וא"כ גם
 כבוד האב שזה לכבוד האב אף בלא נתגרשה ולא אמרינן האי סכרה
 שהוא ואמו חייבי' בכבוד אביו ולכך לא שמשפת רק כ"ב שנים ולא
 יותר וא"כ לסכרה זו שכבוד האב שזה לאב אף בלא נתגרשה כל'
 דס"ל בעירוש התו' לפי שא"ל להוציא שני תיבות כאחד אין
 מקדימת האחד לחבירו שום ראוי שהמוקדם קודם לחבירו . וא"כ
 להכי הקדימה התורה פעמים אב לאם ופעמי' אב לאב להורו'
 כי אף בלא נתגרשה שוים וכנ"ל . וא"כ לסכרה זו ידענו שאת'
 הארץ בא להקדים שמים לארץ לפי שמשפת המקרא שנכתב
 שמים ברישא והדר ארץ אין ראוי כלל להקדים להכי אנטרדיק את'
 הארץ לרבוי . לזה חגי שואל רק על את השמים מאי דרשת
 ב' . הדרך לקימא שכל חכמי ישראל פירשו לדרוש את ה' אלהיך
 לרבות ת"ח כי לדודה הוה ס"ל כי א"ל להיות שוים לפי שהוא
 ות"ח חייבים בכבוד המקום . ולדודה הוה ס"ל כי גם כבוד
 האב קודם לאם . רק בנתגרשה הם שוים וכו' . עד שבא
 רע"ק דאיהו יעקב וכו' לדודי ס"ל דאף בלא נתגרשה שוים
 הם ושקול היה כבוד אמו . רבקה בעיניו כבוד יתחק אביו .
 הוא בא ודרש את ה' אלהיך תירא לרבות תלמידי חכמי כי לדודי'
 לא ס"ל האי סכרה שהוא ות"ח חייבים וכו' דוק היטב אף כי הוא
 נראה קצת דחוק אבל קרוב הדבר מאד למוכין :

מסכת בבא קמא

דפו תר מעשה כבתו של נחזינא חופי שיחין שנפלה לבור
באו והויעו לרחבן דוסא . שעה ראשונה אל
שלו שניה אל שלו שלישית עלתה אל בתי מי העלך . אל זכר
של רחלים נודתו לי וקנא מנהיגו . אל וכיבניא אתה . אל
לאנביא אנכי ולא בו כביא אנכי אלא אמרת דבר שנצטער בו
אוהצריך כשל בו ורעו וכו' :

פרשי זל זכר דחלים זהו חילו של יצחק וזקן א זל אברהם . וזל
התו כלה דכר שנצטע בו אותו דקוק ואתה מ"מ מת בנו כנזח
זל ד"מ באותו דכר עצמו לא היה ראוי ליכשל . ירושלמי מלאך
בדמות ר' תנאי נזמן לה . רבים ראו כן תמחו מי הביא
הירושלמי עד הל' ומה כונת התו בזה . וכל בהנצרך עוד
שחיל קטנה למה לא שאלו מיד לר"ח כשאמר עלתה היה להם
לשאל וכי נביא אתה אלא ע"כ נח"ל כי ודאי לא שאלוהו מתחלה
נביא אתה לפי שאפשר שידע בעצמו כי התפלל על בני דורו
ומאי אהני גלותי דכ"ג לגבי ר"ח בן דוסא והאי תנאי היה רגיל
להתפלל על בני דורו לכך ידע כי עלתה . אך כאשר אמרה כי
זכר רחלי נודתן לה וזקן מנהיגו ועמד לה זכות עוקד ונעקד
וא"כ ש"מ שלא גרמה לה תפל ר"ח בן דוסא לכך שאלוהו וכיבניא
אתה והוצרך להשיב מסכרה אפשר דכר שנצטער בו אותו דקוק
וכו וע"ז הקשו התו והא מ"מ מת בנו כנזח ותרנו ויה שתרגו .
לכך הביאו התו הירושלמי כי מלאך בדמות ר' תנאי הגילה וז"כ
לדעת הירושלמי לא שאלוהו כלל וכי נביא אתה וגם הוא לא
השיב כלל דכר שנצטע בו דקוק וכו' כי הגירסא זו איננה לפי מה
דקמן שהרי הא זכר של רחלי וזקן מנהיגו אבל לפי הירושלמי
ליתא כלל להשאלה והתירץ וא"כ א"כ לדחוק כתיבן התו דמ"מ
לא היו באותו דכר עצמו כגלע"ד דוק .

פרק ה"ב

דפח אלעזר ועירא הוח מסמי מסאני אובמי וכו' אל חשיבת
את לאתאבולי אירושלים . סברו יורה הוא
אל גבורא רבא אנא . אל או אתון בעו מיני מילת . או אנא
אינני מיניבו . אל בעי את . אל האי מאן דקן כופרא מאי
משלם אל בששים :

המאמר הזה יפלא בעיני חכמים ונכזבי התורה מה ראה אלעזר
לאודיעו כפי"ה באר"ז דלא ידעין ליה בהא מילת וכאזתה שאלה .
וזל דודאי זל דהני אינני דמכאווה ואל חשיבת את לאתאבולי
אירושלים לדידהו הוה ס"ל דלא כל הרוגה לשעז עצמו לת"ח
עושה וכמו שחלקו בזה רז"ל בגמ' דתענית ע"ש . ומסכרה
דנפשיהו הוה ס"ל ע"פ השארול כסנהדרין כמה תנאי ואמוראי
שאמרו ייתי ולא אחמיניה ולא ביקאו לנפשם לראות את הקן
וזמיהנחמה . ואמרו שכל המתאבל ארזל וזכה ורואה כנחמה
הוה ס"ל כי לא כל הרוגה ליטול הש"י יבא ויטול לחשוב עצמו
להיו מת הנותר כניון וברושלי קדוש יאמר לורק כישארול פי
שנים יכרתו והשלישי יותר זה שלישי של שש זמי זה אשר יחשון
לראות כנחמת' לכך ס"ל דלא להיו שזה מתאבל על ירושלים
וסברו דיוהרא הוה ומראה פנים ואין תוכו ככרו רק אלעזר הוה
ס"ל כמרזל מה יעשה אדם ויגל מחבלי משיח יעסוק בתורה
וגב"ח לכך אמר גברא רבא אנא ובטוח אני בכחי שאנכל מחבלי
משיח לכך אני מתאבל על ירושלים . וכדי להוציא מלב ודעת
האומרים דור שכן דוד בא בו קטגוריא בת"ח דכתי' ליוגא ולבא
אין שלושפי ת"ח דכתי' ביהו שלו רב לאוהבי תורתך אין שלו . ינמי'
דהדרא קושי לדוכתי וכי חשיב את לאתאבולי לכך בעא מינייהו
הא מילת והורה להם בזה שנעלם מהם הדבר הוראה ודין זה שאלו
ידעו הדין זה . היה להעלו על דעתם כי אין הדבר כן ולא יהי'
קטגוריא בת"ח ואפשר לגברא רבא להנכל ולכך מתאבל אירושלי

דפח תני רב יוסף מ"ד ואתם לא תצאו איש מפתח ביתו עו
בקר כיון שניתן רשות למשחת אינו מבחין בין
צדיק לרשע ולא עור אלא שמתחלת מן הצדיקים תחלה דבתיב
והכרתי מסך צדיק ורשע נכ"ר יוסף ואמר בולי האי לאין דומים
אל אביי טיבותא הוא גבייחו דבתי' כי מפני חרעה באסף חצוקי :

פרשי זל טיבות' הוא גבייחו שלא יראו באבדן מולדו דודרו .
הנה מה דכתי רב יוסף על מה שקרא בכניאי ביוחאל בפסוק
והכרתי מימך צדי' ורשע' ולא כתי במקרא כי תבא אש ומצא קונוס
ונאכל גדיש שרז"ל ג"כ על הפורענו כי תבא אש ומצא קונוס
אלו הרשעים ונאכל גדיש שנאכל גדיש ככר שהם הצדיקים
הדומים לגדיש נאכלים ככר לפי שבהם מתחלת הפורענות .
זל לתרן בהקדים אשר עש לכבי אשיחה ויפתש רוחי על מה
אשר

מסכת בבא קמא

ואעפ"כ אמרו לכו ונפלה אל מחנה ארם מזה מוכח שפיר רעב בעיר פור רגלך וזוק היטב כי נכון הוא :

דצא ויחאו דוד ויאמר מי ישקני מים מבור בית לחם אשר בשערימא קא מביעיא לי טמון באש קמיבעיא לי :

הא דהוציאו כאן המקרא מירי פשוטו לדרוש מים על ד"ת. דלמא האי קרא הוא בפשוטו כמשמעו שהיה עיף ונמא למים. כל הקדמים המסרה אשר זאת לפניו בישראל לדרוש המסרה כל הפסוקים שיש בהם חיבה אחת מכוונת לחבר אלו הפסוקים בדרש נאה ומתקבל וז"ל המסרה ויצאם שם העם למים ולא יכלו לשות מים רפאתי למים האלה. הוי כל נמא לכו למים. ואדיריהם ויחאו שלחו צעיריה למי. לא רעב ללחם ולא נמא למים. כל בקדרי מלש שסעה בם שני לחוץ הכרית כי הארי וז"ל שנהג עצמו בעשר ימי תשובה לים לאכול חולין בטמא כשהיה רוצה לשתות מים היה הולך להנהיג לשתות בעצמו כי א"א בהבאה לפי שכולנו טמאי מתים אנחנו לכן הלך בעצמו לשתות מן הנהר עצמו. וזוהו תבין במקרא ויבואו מרתה ולא יכלו לשתות מים ויעקב אל ה' ויורהו עין וגו' ונסמך לזה שם לו חוק ומשפט שדרוץ על פרה אדומה שנשטו במרה. ולכאורה הדברים תמוהים הלא אנשי מרה אשר לא יכלו לשתות מים במקומם כודאי היה להם מים במקום אשר בכליהם. ולמה היה צריך לנס להמתק המים היה להם ג"כ להם זפק מאותו נהר או מעין שהיו מסתפקי שם בני העיר. לכן אמר אני על דוד דעה כמותם שהיו טהורים וקדושי ואכלו חולין בטמא כמשא"ל בפסוק והתקדשם ויהיה קדושים רמו שיאכלו בני ישראל חוליהן בטמא הציאום התו בחולי ע"ש ועדיין אפר פרה לא נמנא ביניהם והיו טמאי מתים והוכרחו ג"כ לילך להנהיג לשתות ולא ממים שבכלים ולא יכלו לשתות מים ממרה דהיינו במקום כי מרים הם ובהבאה א"א. לכן ויורהו ה' עין וימתקו המים במקומם. ולכן שם שם לוח ומשפט זו פרה אדומה חס הק"ב לתקנת ישראל שיוכלו לשתות ממים שבכליהם אף אם יבואו למקום אשר אין שם מים. או מקום מים הרעים וסתפקו ממים שבכליהם אחרי שהיה להם אפר פרה. הדק להמסרה. שזה ידוע הפסוק ואדיריהם שלחו צעיריהם למים נאמר על דוד שלח הגבורים באמר מי ישקני מים מבור בית לחם וגו'. וזוהו תבין חיבור המסרה ויצאם שם העם למים ולא יכלו לשתות מים רפאתי למים האלה. למה היה צריך לרפואה היה להם להביא מים ממקום אשר אין מים בני העיר וז"ל לפי שאכלו חולין בטמא והוצרכו לשתות מן הנהר ומן הבאר בעצמן במקומם. א"כ לפ"ז הוי כל נמא לכו למים הנמא צריך בעצמו לילך אל המים. ואדיריהם שלחו צעיריהם למים. וכאן אינו רואים שדוד שלח הגבורי להביא לו מים ואמר מי ישקני מים. ע"כ צ"ל. כי אין מים זה לשתות כי לא רעב ללחם ולא נמא למים. כ"א לשמוע דבר ה' וזמון באשן הוא דקמבעיא לי וכוז"א תדע ג"כ ששם הגמ' מכדי הלכ דקא מבעיא לי שצ"כ דוד שהיה במלחמת הפלשת' וכברו מטמא בניגע ומשא והיו כולט טמאי מתים וא"כ האיך אמר מי ישקני מים מבור בית לחם ע"כ. כל דמים אלו ד"ת הם מאי קא מבעיא לי וזוק :

דצב מבוי חלכה הוא דאיבעיא לי מאי לא אבה דוד לשתותם דלא אצרינהו משמייהו אמר כך מק בניי מביית דינו של שמואל חרמתי כל האוסר עצמו לשתת עד תורהאן אמרים חלכה משמו :

מעשה יפלא על תשה רבן של כל ישראל שדרוץ במדרש האזינו בפסוק יערוך כמטר לקחי אין עריפה אלא הריגה וכו' שאמר משה נפשי נתתי על התורה דמי נתתי עליהם שלכתי למקום גדולי חיו וזרפים וכו'. וכל התורה נקראת על שמו. אמר מעשה כי קבלת התורה שאני לפי מדרוץ בעירובין בפסוק לא בשמים

אחד נמנא כפי כל כי הצדיק מכפר על בני דורו כקרובן אשה לה ומעולם לא מנינו שיהי המויד מתכפר בקרבן ואם אנחנו פשענו ומרינו במויד מה יתכפר בקרבן הצדיק אבל זאת אשיב אל לבי אחרי כי מנינו לפעמי מפני הרעה נאסף הצדיק לכפרת בני דורו. ולפעמים מתחלת מן הצדיקי וגומרת ברשעים. כמאמר הכתוב והכרתי ממך צדיק ורשע. ונריכס אנו לומר כי כודאי אם לא מיחה הצדיק בבני דורו ולכל העם בשגגה או הם מתכפרים בקרבן שהוא הצדיק שהוא לכפרת בני דורו. אך אם מיחה הצדיק בבני דורו וה' מוידים או הם אינם מתכפרים בקרבן והרשע בעונו ימות רק מה שמתחלת מן הצדיקי הוא כפרש' וז"ל שלא יראו באבדן מולדתם ודורם. והנה כד דייקת בלישנא דקרא כי תנא אש ומנא קונים ונאכל גדיש לא נא גדיש וקונוסרס ונאכל גדיש ש"מ דמדכר במית הצדי לבדו על זה לא כבי רב יוסף כי הדין הוא כן כי לכל העם בשגגה והם מתכפרים בקרבן זה הצדיק וגם הצדיק יאשם על שלא מיחה בבני דורו. אך כשהגיע לפסוק והכרתי ממך צדיק ורשע ע"כ ז"ל שאם גם הרשע בעונו ימות ואינו מתכפר בקרבן הצדיק ש"מ שהרשע הוא מויד ולכן אינו מתכפר לפי שמיחה הצדיק בו על דא ודאי קא כבי רב יוסף כולי האי לאין דומים כי אחרי שמיחה בו הצדיק ואינו אשם כלל ומיתתו אינה באה לשום כפרה שהרי אינו מתכפר במיתתו כמאמר הכתוב והכרתי ממך צדיק ורשע לכן כבי ואמר כולי האי לאין דומים. לכן השיבו אבוי דמי מטיבות הוא לגבייהו בדבר הזה דכתי' כי מפני הרעה נאסף הצדיק וכפרש' וז"ל שלא יראה באבדן דורו לכן הפורענו מתחלת בהם אף לאין הרשעים מתכפרים בהם וגם לא יאשמו כי הוכיחו את בני דורם מ"מ הפורענו מתחלת בהם לפי דטיבות הוא גבייהו שלא יראו באבדן דורם וכנ"ל וזוק היטב :

דף רעב בעיר פור רגלך שגא' ויהי רעב בארץ וירד אבנים מצרימהו. ואומר אם אגרנו נבא העיר והרעב בעיר ומתנו שם לכו ונפלה אל מחנה ארם. מאי ואמר. וכי תיסא ח"ס היבא וליבא ספק נפשות. אבל היבא דאיבא ספק נפשות לא קמ"ל :

פי' גבי אכרסה לא הוי ספק נפשות שהלך למצרים. אבל גבי אותן אנשים שנפלו למחנה ארם היה ספק סכנת נפשות שלא והרגום מחנה ארם הלך מיייתי מפסוק אש אמרנו נבא העיר להורות כי רעב בעיר פור רגלך אפי' למקום ספק סכנת נפשות פרש"ז ל"א אמרנו נבא העיר בארבע אנשים מנורעים כתי' הנה במקום זה יבא רשי' מגדר מחינתו להורות לנו המרא' מקום של המקרא הוא שאפי' תינאקו של בית רבן יודעים בו. כל דרש' בא לתרץ קנאית הגאון כד"א שמקשה פה הלא ראי' מאכרסה הקיפה יותר מן ראי' של אש אמרנו נבא העיר שם היה בעיר ודאי נפשות כמאמרם והרעב בעיר ומתנו שם. לכן נפלו למחנה ארם כי אין ספק מנוי מירי ודאי וא"כ טפי ה' רבות מאכרסה. ותירץ הגאון שמה שאמרו ומתנו שם כונתם היה שקרוב לודאי ומתנו שם ולא ודאי ממש ע"ש והנה דברי חכם ההוא אינו אלא כנביאות. וזה היה כונת רש"י ז"ל להוכיח זה שלא היה בעיר ודאי נפשות כיוה ידוע כי אותן מנורעים היו שנשלחו ממחן למחנה ישראל וכודאי מה ראו על ככה לומר שיבואו העיר הלא לא יניחו לנבא אל העיר אש לא שתאמר שיהי להם הצלה פורת בעיר כי אש יבנו שם וימותו כודאי ומשם הצלת ספק נפשו יניחו אותם לבא העיר. ש"מ שלא היה ודאי שימותו שם כי אש היה הדבר ודאי לא יניחו אותם ליכנס למחנה ישראל ואת' כי כבר נרפאו מנורעתם לכן פרש"י ז"ל בארבעה אנשים מנורעים כתי' שדרוץ זה נחוי ושנשה בניו שקללם לישע וזרעת. נעמן תדבק בן וזרעך עד עולם וא"כ כשאמרו אש 4 אמרנו נבא העיר ל"ל דמאס פיקוח נפש וניחוס לבא העיר

מִסְכַּת בְּבֵא קָמָא

בשמים הוא דרוכל שאם היתה בשמי היית צריך לעלו אחריה לשמי
 פרשי ול היה מוטל עליו לעלו לשמי כדי לקבל התורה וכו' וכו' תבין
 גת בשבת פרעיק כשעה שכתב השטן לפני הק' מה ואל רכש ע
 תורה היכן היא והשיבו הק' בה לך אהל בן עמרם . אל משה
 וכו' מה אני שיתן הק' בה התורה עלי ידיו . אל הק' בה הואיל
 ומיעטת ענמך תהא התורה נקראת על שמך הה' ד זכור תורת
 משה עבדי . כי זה תדע שעוד פי אחד נמצא בדברי הראשונים
 בפסוק לא בשמים היא ולא מעבר לים היא ללמדנו בא כי אין
 התורה נהגת רק בארץ ולא בשמים ולא בימי רק ביושבי הארץ
 וא"כ לפי זה יכול משה להשיב לשטן כפשוטו מה לו לשאול על
 התורה הלא לא בשמים היא כי אינה נהגת רק ביושבי הארץ
 וכל כי הוא דרש לעצמו כדרש הגמ' שאלו היתה בשמים היה צריך
 לעלו אחריה לכך ופה השיבו הק' בה הואיל ומיעטת ענמך
 ותלות החסרון בענמך ולא ביושבי השמים ע"כ כל כי אתה מפ
 כפירוש השני שאם היתה בשמים צריך לעלו אחריה וא"כ אין
 להשיב אותך על שאמרת ענמך ע"ד מורה למקום גדולי חיו
 ושרפים מעתה תהא התורה נקראת על שמך שיאמרו דבר תורה
 משמך ודוק היטב :

רצו ועתה חשב אשת האיש כי נביא הוא : אשת נביא
 בעי אדורתי אשת אחר לא בעי אדורתי בתמי .
 ארשכ' נא ד יונתן השב אשת האיש מכל מקום . וקאמרת
 הנכרי גם צריך תהרוג הלא הוא אמר לי אחותי היא וגומר .
 נביא הוא ומסך למו אכנס : שבא לעיר על עסקי אכילה ושתי
 שואלים אותו . כלום שואלים או זו אשתך היא או אחותך היא
 מכאן לכן נח שנהרג שחי לו ללמוד ולא למד :

הואמר הלו יפלא מאד . מה זה דקאמר ועתה השב אשת איש
 מ' מ מהיביתיתו שלא להשיב . וגם מה זה האריות לאן ממך
 למד וכו' בקנה היה להשיב שמחמת יראה הוכרח לומר אחותי
 היא . וגם חזרה ללמוד לא למד שאזרח מאן לכ' שנהרג שיהיה
 לו ללמוד ולא למד . כל לפי מה דק' ל גמ' ואפסיק הלכת' בא"ע
 ס' י"ט סק' ושרפן על החוקן ולפי מ"ש הכ' בס' הכל כי
 באומר אחותי היא הו"ח חוק א"ב מיס' חתרים והביא ראי'
 מהחוקה נידה בשבנותי ע"ש א"כ לפי לא יאסר כלל אבימלך .
 אך אברהם אמר אחותי היא שם לפרש אחותי מן האב שמתרת
 לכ' כדלית' בסנהדרין פ' ארבע עינות . רק אבימלך טעה
 בזה בחשבו כי א"ל לאחותו להיות אשתו כי גם שאר האב אסור
 לכ' . וכו' ופה נדרש המאמר הזה ועתה השב אשת האיש
 מ' מ' ר' ל שלא תאמר כי מאחר שאמר אחותי היא שוי' אנפשי'
 מחיבה דאסור ואסורה לו כי אחותו היא י"ל כי אחותו מן האב
 ודקאמרת הגוי גם נדוק תהרוג הלא הוא אמר אחותי היא והוא
 מפני יראה אמר כן ש"מ שהדן הוא שכ' אסור באחותו אף מן
 האב דל"כ כמה תיקן כזה שיאמר אחותי היא הלא מ' מ' אפסר
 שהיא אשתו אלא כל כי אחותו בין מן האב בין מן האם אסורה
 לכ' וא"כ היה אבימלך אומר מותר . לזה השיבו הק' בה שבאמת
 אין הדן כן אך ממך למד אכנסאי שבא לעיר על עסקי אכילה
 ושתי שואלים אותו כלום שואלי' אותו אשתך היא או אחותך
 היא כי מי ראה או שמע לשאול כזאת הלא אפשר להיות שהיא
 אשתו ואחותו . לכך ראה אברהם כי אתם טועים בדון זה כי
 לדודכו ס' ל' דב' אסור באחותו אפי' מן האב לכך אמר אחותי
 היא א"כ באמת חייבי' אתם בדבר הזה כי היה לחוש שמה היא
 אשתו ואחותו כי אחותו מן האב שריא לכ' . מכאן לכ' שנהרג
 שהיה לו ללמוד וכו' שבשניל דבר זה שטעו בד' נענשו ודוק :

רצו רבא לרבה בר מרי מנא היא מילת' דאשרי אינשי
 בחורי צא ליקי כרכא דבתי' למח תריבון אלי
 כו' כספ' ע' ע' בני גי' אל רבא לרבה בר מרי בתי' ומקצה אחיו
 לקח חששא אנשים מאן נינהו חמשה אנשים אל אותן שהוכפלו
 בשמות :

רצה תר' הגולנין ומי' ברבי' שהחזירו און מקבלי'ם מחם .
 וחמקבלי'ם מהם אין רוח הכמים נוחה חימנו .
 א' ר' יוחנן ברי' רבי' נשנית משנה זו . מעשה בארם א' שביקש
 לעשות תשובה . אל אשתו דיקא אפי' אבנט אינון שילך ונסע
 לעשות תשובה :

הא דלייק ר' יוחנן דבימי רבי' נשנית . משנה זו כל דכא לתרין מה
 שהיא מילת' דתמיהא למעבד תקנת' להרמאים שינואים תשובה
 של רמאות כי אלו היה מקבלי' ממנו לא היה שם כלל ועכשיו מה
 מועיל תשובתו הלא קמי' שמיא גליא כי תשובתו רק לפני' .
 אבל זאת תדע כי לכולהו תנאי ואמוראי ס' ל' דתשובה צריך עס'
 הכל רק רבי' ס' על כל העבירה שנתורה בין עשה תשובה בין
 לא עשה תשובה י"ה מכפר חזן מעבירו סנין אדם לחיות .
 והנה

פרק מדרב קטינא אדרבא הלל רב קטינא מיייתי מפסוקי שא
 ביו ההוא ולפי דר"ל אין יא אלה שבועה. דלמא אשבועה הוי
 מהימני. ודכור בעלמא לא הווי מהימני. אלא זיל לפי מה
 דפריך בסמוך אדרב קטינא שאמר לא פסקו ממנה אנשי אמנה
 ומייחדי דאי מהא יא ביו ההוא לאמר לא אהי' חוכש. ממאי דלמא
 אי אמר גמירכא הו' אל גמ' לן. ומאני ה' למימ' גמירכא ושכחא
 מאילא אהי' חוכש פי' שלא למדתי כלל בבה מ' אלא ש' מהאמ' כן
 ולא פסקו ממנה אנשי אמנה. אי' הוכחתי רב קטינא כן הוא
 שא' פסקו ממנה אנשי אמנה אף בדבור בעלמא דאל' למה
 ל' למימ' לא גמירכא כלל. שבה אין מאמיני' לאדם לפי דכתיבי
 מילי עבידי דמאנו במסכת' וברך לישבע ע'ז' כי אין בידו להס'
 ושמלה. ה' למימ' גמירכא ושכחא. דכחא לא עבידי דמאנו
 במסכת' ויאמינו לדבריו קלא יצטרך לישבע. אלא זיל שהאמת
 כן הוא דלא גמיר כלל ואינו רוצה לשתות האמת אף השואל
 מאתו שמלה לכהונ' ויסבור כי הוא משנה במילת' דעבידי
 דמאנו. לכך יא ביום ההוא וגו' ובבית' אין לתס' ושמלה
 שמוכרח לישבע ע'ז' שהאמת אתו. וא' מוכח שפיר דכחא
 עבדו רבנן דמאנו לומר לא גמירכא כלל דוק :

רצח תני רב יוסף וחודעת לחם וכו' ואת המעשה אשר יעשו
 זו לפני משורת הרין דארי לא חרבה יושלים
 אלא על שרנו בחרין תורה וכו' :

ל' למדרי' האי קרא מריש' לפי' להיו' נדרש כמין חומר מה שאמר
 יתרו מותן משה ח' ומדוע אתה יושב לבדך וכל העם ניגב עליך
 מן בקר עד ערב וגו' לא טוב הדבר אשר אתה עוש' וגו' אינני יודע
 אלהים עימך היה אתה לעם מול האלהים וגו' ושמע עליהם
 שרי אלפים וגו' והודעת להם את הדרך ילכו בה זאת המעשה
 אשר יעשו זו לפנים מאורת הרין. אף שמע נא למה דהיה
 אמר אברהם שמואל אדוני אמר' הזנו ה' וז' טעם נכון על
 מאמר' ל' בסנהדרין פ' שהיה משה אומר יקוב הדין את ההר.
 ואמר היה חוכש שלו ורודף שלו. לפי שאמר' באותו פרק ובאותו
 מקום שהדין שאינו יודע להיכן הדין נוטה ולא שמע דברי
 הכע' ד' ראשי לומר באז' ובנגעו אבל משת' שמע דבריהם ואתה
 יודע להיכן הדין נוטה אי אתה ראוי לומר באז' ובנגעו. והנה מני
 לנו גדול ממשה גדלה מעלתו ממשיח' בן דוד לפי דר"ל ואם
 במשיח' נא והריתו בראש' ה' דאורת ודאין ק' במשה רבן של כל
 הנביאי'. נמצא שלגבי משה לא היה נגלס' דברי הכע' ד'
 ותמיד היה יודע להיכן הדין נוטה לא היה ראוי לומר באז' ובנגעו
 לכך היה אומר יקוב הדין ההר מא' כ' אהרן שלא קם במשה היה
 אוהב שלו ורודף שלו כו' ראוי היה לנגעו ה' ולפאר ע'כ' דפתיח
 ואנא ברא כרעא דאבו גרירי' בתרי' אז' יתרו שאמר' למשה מדוע
 אתה יושב לבדך וכל העם ניגב עליך מן בקר עד ערב אדרשו
 ביה ר'ל וכו' תעל' על דעתך משה יושב ודן כל היו' תורתו אתי
 נעשית אלא לומר כל דין אית' לאמתו חפי' שעה ח' נעשה
 שותף להק' בה בעושה כראשית' כזיב' האמן בקר עד
 ערב. וכתו' התס' ויהי ערב ויהי בקר וכו' ור' ב' ראון תמהו
 בזה האין יתפרש סיפא דקרא נכול תכול וגו' ולפי' יתורן היטב
 באמתו ע'ז' שאתה יושב לבדך ואתה יודע דברי הכע' ד' ולהיכן
 הדין נוטה כל העם ניגב עליך מן בקר עד ערב כד' אתה ליתן
 דין אמת לאמתו בלי' שום ניטע ולפנים מאורת הדין וכו' אין
 העולם מתקיים כי לא חרבה ירושלים אלא על ג' דין תורה
 ולא נכנסו לפני' מאורת הדין. לא טוב הדבר אשר אתה
 עושה נכול תכול ג' אתה ג' העם וגו' לא תוכל' עשוהו לבדך
 רק ושמע עליהם שרי אלפי' וגו' היה אתה לעם מול האלהים כמו
 שדר'ל על איש האלהים גברא דיינא שהיה אומר יקוב הדין את
 ההר וכאן ג' אמר יתרו היה אתה לעם מול האלהי' נדון דין אמת
 לאמתו ויקוב הדין את ההר. אבל והודעת להם את הדרך ילכו בה
 ואת

והנה לרבי בודאי אס' ישיב הגולה ולא יהי' בידו עוד ו העבירה
 שכן חד לחיבורו אף אם לא ישוב על עון הגול מהני כי אחרו השב'
 הגול הרי הוא כשאר עבירי' ואף אם אינו שב בתשוב' רק השיב את
 הגולה אשר גול' יהי' כמספר לכך יפה א' ד' יוחנן בימי' ה' נשנית
 משנה זו שאנו חכמים לתקנת' הרשע שלא יהי' בידו העבירה
 שכן אדם לחיבורו ואף אם התשובה הוא לפני' לא יהא כאלו
 לא שב לגמרי' למ' יספר עליו והי' רק זאת תקנו שלא
 יהי' מושא בנינו לבין חבירו משא'כ' לחכמים דס'ל' שהכל
 נריך תשובה וא'כ' אף אם לא יקבלו ממנו ולא יהי' בידו עבירה
 שכן אדם לחיבורו מ' עון עצמו אינו נמחק ובעי' תשובה וכאן
 התשובה היא לפני' דוק :

רצו אר' ביבי גול הגוי אסור אבידתו מותר. גולו אסור
 שנא' ואכלת את כל העמים אשר ה' אלהיך נתון
 לך בזמן שסורים בידך ולא בזמן שאינן סורים בידך :

הטעם פשוט כזה כי בזמן שסורים ביד ישראל בודאי אז מקיימים
 התורה כמר'ל הקול קול יעקב בזמן שקולו של יעקב נמשקף וכו'
 אז גולו מותר כמר'ל בפסוק עמד וימודד ארץ ראה ויתר גוים
 שככות התורה ממונן התייר ודמקהתי' ולא בזמן שאינן סורים
 בידך כי אז אין קולו של יעקב נמשקף כתי' מדרש' ואז אין
 היתר במזון א' כי עמל' לאומים יירשו בעבור ישמרו חקין
 ותורותיו ויגורו. ובה דעת קדושים תדע פלוגת' שמואל
 ור' אלעזר. דשמואל ס'ל' אין בין ע'ז' לימות המשיח' אלא שבדור
 מלכות' בלבד. ור' א' ס'ל' דכל הנביאים נתבטאו לימות המשיח'.
 וכו' לפי שדברי הנביאי' מצינו שהתבטאו בסיונו אחד וינקת' חלב גוים
 וסוד מלכים תינקו תחת הכתש' אביא וכו' וגו' וכהנה רבות
 שהקטינו את ישראל על רכוש רב ועושר גדול. וכל חד לטעמי'
 אזיל דלפי' הגי' הני תנאי גופיהו דר' א' ס'ל' כל הקטיון ואין הדבר
 תלוי אלא בתשובה ויעשים טובים. ושמואל ס'ל' דיו' לאכל
 שייעמוד מאכלו פרי' ז'ל' אף אם לא יהיו ישראל ראויים לכך ריו
 להק' בה שהוא אכל בגלות עמינו שייעמוד מאכלנו וכו' כ' ר' א' ס'ל'
 שיהיו ישראל בשעת הגאולה כולם נדיקים. ס'ל' דכל הנביאי'
 נתבטאו לימות המשיח' כי אז יקויים בהם כל הקראי' שהיו להם
 עושר כ' ר' ראה ויתר גוים ממונן התייר ועמל' לאומים ירשו.
 אבל שמואל דס'ל' שאף אם לא יהיו ישראל ראויים דיו' לאכל שייעמוד
 מאכלו ועכ' פ' ממונ' א' לא הותר להם רק בעבור ישמרו חקין
 וכשאין ישראל עושים רצונו אין בין ע'ז' לימות המשיח' אלא
 שבדור מלכות' כי לא יתחל' האביון מקרב הארץ והרמזן וכו'
 לימות המשיח' ולפי' העולם שכולו טוב וארוך. ויהי' אס' ה' מבידך
 וברוך. ה' לעולם מן העולם ועד העולם אמן ברוך האל.
 שוכן רומה. שוכני לגמור מסכת בבא קמא :

ביאור
 גי' אין
 בין ע'ז'
 לימות
 המשיח'

מסכת בבא מציעא

רצו אמר רב יהודה ברבי תלית מילי עבידי ומסנו רבנן במסכת'
 בפוריא ובה שפיזא :

פרי' ז'ל' במסכת' אס' ישאלוהו יש בידך מסכת' פלוני סודורה
 בגרסא ואמר לאו ומרת עונה היא עכ' ל' גפי' זה י'ל' שני פירושי'
 הא' שיאמר גמירכא ושכחא והשני שיאמר דלא גמירכא כלל והמעוין
 בגמ' יראה מוכח שמרת עונה היא לומר לא גמירכא כלל. דאית'
 בגמ' דכתיב ש'ו' אמר רבא לא חרבה ירושלים אלא בשב' פסקו
 ממנה אנשי אמנה וכו'. ופרה' והאמר רב קטינא אפי' בשעת
 כשלושה של ירושלים לא פסקו ממנה אנשי אמנה שנא' כי יתפוש
 אש באז' בית חביו' לאמר שמלה לכה' קטין תהי' לנו יא ביום
 ההוא לאמר לא אהי' חוכש אין יא אלה שבועה וכו' ובבית' אין
 למה ואין שמלה שאין בידו לא מקרא ולא משנה וכו'. והשת' מאי